REVISTA „EUROPE" ÎNTRE 1950 ŞI 1960

DE

S. BUŢUREANU

Rolul activ al revistelor progresiste în cadrul culturii naţionale, ca şi în patrimoniul vast al valorilor universale, nu este astăzi contestat de nimeni. Mesajere ale ideilor noi, creatoare de şcoli şi curente, acestea sînt reflexul imediat al tendinţelor vremii şi piatra de încercare a scriitorilor. Dacă ne referim la literatura franceză, constatăm, de pildă, că în istoria romantismului nu se pot omite „La Muse Française" sau „Le Globe". „Le Parnasse" a creat o şcoală nouă în poezie. Simboliştii s-au manifestat în coloanele unor publicaţii ca „Revue Wagnérienne", „Revue Indépendante" şi mai tîrziu în „Mercure de France" a lui Alfred Valette. Unele dintre aceste reviste au dispărut o dată cu momentul cultural sau cu moda respectivă, altele îşi prelungesc existenţa, fie printr-o lărgire a orizontului („Mercure de France") fie dintr-un conservatorism tenace. „Revue des Deux Mondes", fondată în 1829 şi ilustrată de criticul Brunetière, „Revue de Paris" sau „Revue de France" sînt astăzi, prin academismul lor rigid, mai mult ecoul unei epoci apuse. Mari scriitori burghezi ca Proust, Gide, Valéry, Claudel, Maurois, Giraudoux ş.a. şi-au extins renumele asupra cunoscutei publicaţii „Nouvelle Revue Française". Pretinzînd că se situează pe o poziţie strict estetică, ea interesează mai mult prin valoarea sa de antologie literară în actuala mişcare literară franceză.

Existenţa paralelă a două culturi în ţările occidentale impune însă o precizare. În acest sens Franţa constituie un exemplu tipic. Periodice ca „Le Figaro Littéraire", „Action Française", „Esprit", „Temps Modernes", „Les Nouvelles Littéraires" servesc la difuzarea culturii burgheze. În frontul de luptă pe care-l reprezintă literatura progresistă din această ţară sînt angajate de asemenea o serie de publicaţii : „Cahiers du Communisme", „La Nouvelle Critique", „La Pensée", „Les Lettres Françaises". Cea mai veche dintre ele, revista „Europe", are în acelaşi timp şi circulaţia cea mai largă, depăşind hotarele Franţei şi pătrunzînd astăzi pe toate continentele. Istoria literară burgheză o înglobează, alături de „Revue Européenne", „Le Monde Nouveau", am putea adăuga şi „Revue Mondiale" în categoria intitulată „tribune

franco-europene". Spre deosebire însă de aceste publicații de tip cosmopolit, revistei „Europe" îi revine încă de la înființare meritul de a fi introdus în paginile sale marele curent al solidarității internaționale, pentru care, ca și Barbusse, au luptat fondatorii săi, Romain Rolland și Jean Richard Bloch, împreună cu grupul de scriitori care au participat la crearea ei [1]). Revista apare în 1923, în momentul cînd „pe toate zidurile Franței se putea vedea omul cu cuțitul între dinți, afișat pentru a servi de sperietoare contra comunismului" [2]), dar și cînd „muncitorii se organizează într-o singură armată europeană" [3]). Este epoca influenței marilor idei ale socialismului, concretizate într-o nouă formă de stat apărută în răsăritul Europei. Ele vor marca puternic orientarea ideologică și creația literară a unor eminente personalități ca Barbusse, Anatole France, Romain Rolland. Reflectarea noilor concepții ale acestuia din urmă se găsește în puternica operă de maturitate, *L'Âme enchantée*, începută în 1922. Mai mulți tineri scriitori [4]), toți revoltați împotriva ordinii burgheze, toți în căutarea unei formule care să exprime adevărul social, se întrunesc în sfîrșit în comitetul revistei „Europe", după popasuri fie în gruparea „L'Abbaye de Créteil", în mișcarea „Clarté" a lui Barbusse (majoritatea scriitorilor citați), sau în curentul suprarealist inițiat de André Breton (Aragon, Elsa Triolet, J. R. Bloch, P. Eluard).

Intr-un studiu consacrat acestei probleme, autorul ceh J. S. Kvapil [5]) arată că de la început revista „a încercat să paralizeze influența cubismului și futurismului în Franța, iar mai tîrziu pe aceea a suprarealismului de la N.R.F. (cultul lui Proust, poezia pură, freudismul, gidismul)" [6]).

Considerăm de asemenea că, alături de alte publicații progresiste, „Europe" a contribuit la îngrădirea acelui curent naționalist-șovin, antisemit și pro-fascist, lansat de „profetul" burgheziei ultrareacționare, Charles Maurras, de la „Action française" [7]).

In momentul izbucnirii războiului, ea este silită să-și înceteze apariția întrucît, așa cum arată René Arcos [8]), activitatea sa anterioară, campaniile antifasciste și antihitleriste, cu largi ecouri peste frontiere, o expuneau la represalii din partea naziștilor, făcînd inevitabilă interzicerea ei. Eliberarea Franței și încetarea ostilităților permit regruparea colectivului de redacție și reluarea apariției publicației progresiste „Europe" la 1 ianuarie 1946. Jean Cassou, noul director, aducea cu sine o bogată experiență la revistă, o

1) Cităm lista grupului lui Romain Rolland după revista „Europe" (ian.-febr. 1958, p. 302): René Arcos, Marcel Martinet, Ch. Vildrac, Pierre Jean Jouve, Georges Chennevière, Georges Duhamel, Léon Werth, Luc Durtain, Léon Bazalgette.

2) J. Larnac, *La littérature française d'aujourd'hui*, Paris, Éd. Sociales. 1948, p. 133.

3) Maxim Gorki, în articolul său despre R. Rolland din nr. 38 (1926). p. 161.

4) J. Larnac se referă mai mult la așa-numiții „amis d'Europe": J. R. Bloch. J. Cassou, André Chamson, Elsa Triolet, Aragon. (*La litérature française d'aujourd'hui*, p. 135).

5) Este vorba de studiul *Les précurseurs du réalisme socialiste de la revue „Europe"* („Europe" ian.-feb. 1958, p. 301—302).

6) *Ibidem*, p. 302.

7) Vezi și articolul lui Julien Benda, *Les thèses maurrassiennes*, publicat în „Europe" (apr. 1950, p. 32—33).

8) Articolul *Mon ami Jean Richard Bloch*, publicat în „Europe" (martie-aprilie, 1957, p. 36).

activitate literară remarcabilă ca romancier, eseist, critic de artă, traducător din literatura spaniolă şi poet. Contribuţia sa la poezia Rezistenţei *(33 Sonnets composés au secret)* vădeşte o poziţie militantă caracteristică tuturor colaboratorilor de la „Europe". Am putea spune că de la această dată sînt continuate în paginile revistei tradiţiile literare ale mişcării de rezistenţă prin demascarea crimelor nazismului, înfierarea trădării săvîrşite de burghezie, condamnarea războiului, impunîndu-se, ca o necesitate vitală, ideea de pace şi de libertate.

În expunerea de faţă ne propunem să ne ocupăm de perioada 1950—1960. Socotim că acest interval de timp este suficient de larg pentru a se putea urmări evoluţia revistei şi a se ajunge la o concluzie întemeiată. Pe de altă parte, fiind vorba de perioada cea mai recentă, considerăm că acest fapt permite o justă înţelegere şi apreciere a problemelor tratate. În sfîrşit — şi acesta este motivul esenţial — perioada respectivă reprezintă un moment important în istoria revistei prin adoptarea unei ferme principialităţi în sectorul artistic şi literar, printr-o mai bună organizare a materialului prezentat cititorilor, printr-o creştere vădită a prestigiului şi influenţei revistei în interior ca şi în afara hotarelor ţării. Lipsa unui studiu monografic complet sau parţial [9]) ne îndreptăţeşte să ne oprim, pentru început, asupra acestui cadru general, în loc de a ne limita la un singur aspect.

Debutul perioadei 1950—1960 coincide aproape în timp cu venirea la direcţie, în locul lui Jean Cassou (actualmente membru în comitetul de redacţie de la „Revue d'Esthétique"), a cunoscutului publicist, critic dramatic şi literar, Pierre Abraham [10]) (mai 1949). Cu o lună de zile înainte, Jean Fouquet predase secretariatul redacţiei lui Pierre Gamarra, astăzi scriitor bine cunoscut în literatura progresistă. Colaborarea aceasta deschidea largi perspective revistei şi putem constata în timp că rezultatele au confirmat întru totul aşteptările. Frate mai mic al lui Jean Richard Bloch, Pierre Abraham, vechi colaborator la „Europe" şi profund ataşat ei, îşi propunea de la început să continue „tradiţiile umanismului democratic ale unui Romain Rolland, Jean Richard Bloch, efortul pentru a menţine sau restitui literaturii caracterul ei universal, natura sa de trăsătură de unire între popoare, destinul ei de limbaj comun al civilizaţiei umane, una şi indivizibilă" [11]). Asemenea obiectiv presupunea serioase dificultăţi prin însuşi caracterul contradictoriu al lumii capitaliste. Interesele economice ale marilor trusturi, blocurile militare, teama de propagandă în favoarea ideilor socialismului cuprind şi Franţa. Pierre Abraham o arată cu mult curaj în numărul special consacrat lui Balzac, atunci cînd vorbeşte despre lipsa unei colaborări mai largi pe plan internaţional: „După cum se ştie, guvernul nostru, copiind servil atitudinea sa după aceea a Departamentului de Stat din Washington, n-a recunoscut gu-

9) În afară de studiul menţionat de rev. „Europe" şi citat anterior nu cunoaştem să se mai fi scris ceva în această privinţă.

10) Acesta s-a afirmat prin lucrări ca *Figures* (1929), *Créatures chez Balzac* (1931), *Le physique au théâtre* (1933), reînnoind studiul creaţiei literare prin introducerea elementului antropologic (după René Lalou, *Histoire de la littérature française contemporaine,* P.U.F., 1946). După 1944 el a publicat romanul progresist *Tiens bon la rampe.*

11) „Europe", iul.-aug. 1950, p. 12.

vernul chinez al lui Mao-Tze-dun“ şi continuă pe acelaşi ton: „Că lumea descrisă de Balzac este intolerabilă, după cum intolerabilă este lumea în care trăim noi încă astăzi, aceasta nu schimbă cu nimic puterea geniului scriitorului“ [12]).

În paginile revistei „Europe“, prin inserarea unor note speciale, se va exprima indignarea faţă de represaliile dezlănţuite de Jules Moch împotriva muncitorilor francezi [13]), protestul faţă de politica lui Mendès-France îndreptată spre reînarmarea Germaniei [14]), ca şi împotriva suprimării libertăţilor democratice de către generalul De Gaulle [15]). Atitudinea aceasta direct combativă nu se rezumă la cauza unei singure ţări. Astfel cînd „Europe“ protestează împotriva agresiunii săvîrşite de imperialişti în Guatemala [16]), cere punerea în libertate a poetului turc Nazim Hikmet [17]), sau cînd îşi manifestă solidaritatea cu intelectualii din temniţele Spaniei şi Portugaliei [18]), ea îmbrăţişează interesele întregii omeniri progresiste [19]).

Dacă cercetăm colecţia revistei „Europe“ în perioada anterioară (1946—1950), constatăm că asemenea note sau articole redacţionale lipsesc cu desăvîrşire. Revista păstrează în genere un ton moderat, evitînd să ia atitudine directă în problemele politicii curente. Publicînd un material bogat referitor la perioada de ocupaţie şi la mişcarea de rezistenţă, ea se limitează la această formă de luptă, mai discretă şi oarecum indirectă. Noua conducere, urmînd linia lui J. R. Bloch, consideră că o literatură angajată nu poate fi despărţită de politică, iar linia adoptată de revistă reliefează tocmai interdependenţa celor două sectoare. Desigur că nu o dată s-au luat măsuri de sancţionare a revistei şi în special a directorului său [20]). Sîntem îndreptăţiţi să credem că dintr-un minim de prudenţă acesta a considerat necesar ca în numărul din iulie—august 1957 să facă următoarea precizare: „Europe“ este înainte de toate o revistă literară, cu prelungiri naturale spre artele plastice, muzicale, cinematografice. Politica nu este principala sa preocupare“ [21]). Iată însă că într-un număr special ulterior [22]), tot el afirmă (în articolul introductiv): „Este imposibil pentru generaţia mea să scrie despre Spania

12) iul.-aug. 1950, p. 10 şi p. 14.

13) ian. 1950, p. 152.

14) oct. 1954 *(Sur le réarmement de l'Allemagne)*, p. 1—7.

15) sept. 1958 *(Documents pour un programme commun à toutes les forces républicaines)*, p. 138—154.

16) iunie-iulie 1954, p. 285.

17) ian. 1950, p. 138 *(Pour la libération de Nazim Hikmet)*. Vezi şi nr. din noiembrie-decembrie 1955, în care sînt publicate poezii ale marelui poet turc, precum şi poeme închinate lui.

18) iunie 1960 *(Pour les emprisonnés d'Espagne et du Portugal)*, p. 2.

19) Exemplele de acest fel s-ar putea multiplica, citînd comentariul politic al lui Jean Bruhat *Et si on essayait* (ian.-feb. 1958, p. 265—274) unde se exprimă indignarea faţă de bombardierele americane care transportau bombe cu hidrogen, primejduind securitatea Europei (prin contrast se subliniază intenţiile paşnice ale Uniunii Sovietice), sau anunţul privind eliberarea marelui scriitor portughez Aquilino Ribeiro, în urma protestelor publicate în revista „Europe“ (nov.-dec., 1960, p. 304).

20) Nota *Notre directeur en correctionnelle* din aprilie 1950, p. 144. (Pierre Abraham este acuzat de a fi prezidat la Nisa un congres al intelectualilor pentru pace).

21) p. 236.

22) ianuarie-februarie 1958.

fără a crede că şi-a muiat pana în sînge“ [23]). Sau în numărul consacrat şcolii laice: „Într-o epocă în care ierarhia eclesiastică începe să se amestece în viaţa politică a ţării noastre, interzicînd primarului unui mare oraş să primească un şef de stat străin [24]), poţi gîndi că o şcoală confesională va fi inspirată de o preocupare de libertate?“ [25]).

O primă constatare ce se impune deci prin comparaţie cu perioada anterioară este *întărirea caracterului militant al revistei în intervalul 1950—1960.* O dată cu acest fapt sporesc însă restricţiile şi riscurile. Răspunzînd unor cititori care pretindeau articole propriu-zise de actualitate politică, direcţia arată că această dorinţă nu poate fi satisfăcută integral, „dacă revista doreşte să i se permită trecerea dincolo de frontiere“ şi precizează: „Există ţări (în afara Europei), unde un număr al revistei „Europe“ este de ajuns pentru a fi arestat“ [26]).

Aceeaşi poziţie militantă se manifestă desigur într-o largă măsură şi în materialul beletristic sau documentar publicat în revistă. Indiferent dacă este vorba de poezia lui Guillevic, *Le goût de la paix* [27]), de nuvela lui Jean Malrieu, *Avec armes et bagages* [28]), de dramatizarea lui Jacques Gaucheron, *La fleur d'acier* [29]) (după nuvela lui André Stil), de articolul *La science française et la paix* al lui Henri Wallon [30]), de recenzia cărţii autorului sovietic Vadim Sobko, *Le gage de la paix* [31]) sau de poemul lui Jacques Madaule, *À Leningrad* [32]), constatăm că tema majoră a revistei în decursul întregului deceniu de care ne ocupăm este lupta pentru pace [33]). Evocarea ororilor săvîrşite de către fascişti [34]), a persecuţiilor rasiale [35]), a eroismului manifestat în cadrul mişcării de rezistenţă [36]), descrie-

23) „Europe“, ian.-febr. 1958.
24) Este vorba de vizita tov. Hruşciov în Franţa.
25) „Europe“, aprilie-mai 1960, p. 4.
26) iulie-august 1957, p. 236.
27) martie 1951, p. 32—41.
28) ianuarie 1953, p. 79—102.
29) iunie-iulie 1955, p. 181—188 (le prologue).
30) noiembrie 1950, p. 146—150.
31) aprilie 1953 (*Notes de lecture,* p. 134). Autoarea recenziei este Martine Monod).
32) noiembrie-decembrie, 1960, p. 254—262.
33) Încă din 1950 (nr. pe iulie-august, p. 11) P. Abraham vorbeşte despre .....război, ameninţările de război, împotriva cărora tocmai luptă cu tot sufletul revista noastră. acei care o scriu şi acei care o citesc“.
34) Din materialul foarte bogat al revistei, ne limităm să cităm cîteva exemple (ca şi pentru temele următoare, de altfel): Stephan Hermlin: *Le lieutenant York de Wartenburg* (oct. 1955, p. 117--139); François Kérel: *Rhénane* (Ibid.. p. 140—142); Harold Hauser: *Ou était l,Allemagne* (ian.-febr. 1956, p. 77—109); Alcide Cervi: *Mes sept fils* (aug.-sept. 1956 pînă în mai 1957) etc.

Adăugăm la acestea şi recenziile unor cărţi ca: *Où l'herbe ne pousse plus* de Georges Magnane (ian. 1953, p. 121); *Le Commandant Watrin* de Armand Lanoux (Prix Interallié) — iunie 1957, p. 133—135; *La vie à l'envers* de Nicole Berthier (oct. 1959, p. 282), etc.

35) Claude Raymond Lévy, *Une histoire vraie* (aprilie 1953. p. 89—99); Oliven Sten, *Hagiographie du surnommé Olive* (nov. 1954, p. 66—71); recenziile cărţilor: *L'insurrection du ghetto de Varsovie* de Bernard Mark (aug.-sept. 1955, p. 201—203), *Congo noir et blanc* de Alain Gherbrandt (martie 1956, p. 129—130); *Le lieu de*

rea tragediei de la Hiroshima [37]), zugrăvirea consecinţelor experienţelor atomice [38]) sînt destinate în fond să sublinieze, prin constrast, valoarea deosebită a noţiunii de pace.

Poemele *Bellifontaine* al lui Georges Soria [39]), *Épître* al lui Guillevic [40]) înfierează ocupaţia americană din Franţa, după cum nuvela Gabrielei Gras, *Un été* [41]), recenziile cărţii *Les hirondelles du printemps* a lui Jean Laffitte [42]) sau a ciclului *La question du bonheur est posée*, al lui André Stil [43]) prezintă complexa situaţie socială şi politică din Franţa, în centrul căreia este situată clasa muncitoare. Vocea Algeriei răsculate răsună în poemele lui Hadjar [44]), ale lui Mohammed Dib [45]), în romanele lui Driss **Chraïbi** şi Mouland Mamoueri [46]), ca şi în cartea *L'Algérie hors-la-loi* de Colette şi François Jenson [47]). Articolele închinate Isabelei Eberhardt [48]) amintesc de suferinţa şi revolta popoarelor din colonii. O temă importantă în această perioadă o constituie lupta pentru menţinerea libertăţilor democratice. O deosebită amploare capătă astfel între 1959—1960 campania pentru menţinerea şcolii laice.

Numerele speciale nu se alcătuiesc întîmplător sau exclusiv pe baza unor comemorări. În momentul cînd americanii îşi instalau baze militare pe teritoriul francez, revista scoate numărul „La Commune" (1951). „La Marseillaise" (1960) cuprinde indignarea intelectualilor cinstiţi în faţa noii inchiziţii instaurate în Spania şi Portugalia. În rîndurile adresate cititorilor. Pierre Abraham menţionează: „Numerele speciale comportă toate prelungiri asupra actualităţii. Ostilităţile din Algeria ne-au condus la abatele Grégoire, raporturile franco-germane la Heinrich Heine, Speidel ne-a determinat să facem numărul Brecht. Modificările politicii culturale din U.R.S.S. deveneau interesante de studiat asupra cazului Dostoievski. Ameninţările la adresa

---

supplice de Vl. Pozner (nov.-dec. 1959, p. 242); *La guerre d'Algérie* de Jules Roy (nov.-dec. 1960, p. 275—278).

36) P. Daix, *Souvenirs de l'année 40* (martie 1950, p. 26—31); Fr. Jourdain, *Printemps 41* (oct. 1951, p. 38—59); Mat, *Un village corse* (nov. 1954, p. 75—103): recenziilor cărţilor *Rose France* de Jean Laffitte (oct. 1950, p. 112—113), *Dix-neuvième printemps* de P. Daix (nov.-dec. 1952, p. 251—252); *Les pas dans le sable* de Vercors (nov. 1954, p. 165—166); *Il n'y a pas d'oubli* de Renaud de Jouvenel (mai 1957, p. 136—137); *Ils n'étaient pas seuls* de St. Spassé (mai-iun. 1959, p. 284—285).

37) Kojiro Serisawa, *La fin du Samouraï* (oct. 1955, p. 157—158), Dr. M. Hachiya, *Journal d'Hiroshima* (mai 1957, p. 135), P. Boule, *E mc²* (ibid. p. 138—139); Hisako et Hikiro Atano: *L'enfant de Hiroshima* (nov.-dec. 1959, p. 295—296), etc.

38) Recenziile cărţilor *Le nuage* de Martine Monod (nov.-dec. 1955, p. 223—224), *L'orgueil et la nuée* de Georges Soria (iulie 1956, p. 169), etc.

39) iunie 1953, p. 77—82.

40) martie 1955, p. 56.

41) oct. nov. 1958, p. 187—200.

42) ianuarie 1957 (*Notes de lecture*, p. 274—275).

43) martie-aprilie, p. 137—138 (Gilette Ziegler: *Sur quatre volumes de nouvelles*).

44) mai 1953, p. 65—70.

45) octombrie 1951, p. 72—73.

46) ian.-febr. 1956, p. 178—181 (M. Zéraffa: *Roman et Afrique du Nord*).

47) martie 1956, p. 144 (*Notes de lecture*).

48) oct. 1954, p. 67—71 (Gaston Roger, *Isabelle Eberhardt et les lettres africaines*) şi iulie 1956, p. 20—32 (G. Roger, *Quatre lettres inédites d'Isabelle Eberhardt*).

Republicii ne-au condus la Victor Hugo" [49]). Lista s-ar putea amplifica şi pentru numerele P. Eluard, Rabelais, Romain Rolland, Jules Vallès, J. R. Bloch, Diderot, Franklin, Voltaire, Gorki, Tolstoi etc. *Iată prin urmare că în raport direct cu caracterul său militant, în această perioadă creşte interesul revistei pentru actualitate*, sub toate formele ei. Desprindem dintr-o notă din ianuarie 1950 (p. 139): „De un an îi lipseşte revistei un articol în care actualitatea, surprinsă în ansamblul ei sau într-un detaliu caracteristic, să fie prezentată şi comentată (ca mai înainte în „Comentariile lui J. R. Bloch" şi în „Cronica ploii şi a timpului frumos" a lui Aragon). Începînd cu numărul respectiv, Aragon reia această tradiţie, inaugurînd, pentru un timp scurt (cîteva luni), o nouă cronică intitulată semnificativ: „Şi eu am dreptul să scriu ceea ce vreau". Ea reprezintă, de fapt, o discuţie ideologică cu diferite publicaţii burgheze şi se caracterizează printr-un ton viu, combativ şi o poziţie partinică fermă. Cităm astfel polemica cu „Le Figaro littéraire" în legătură cu frescele lui A. Fougeron din sala primăriei din Champigny [50]), acea cu Vercors pe tema ştiinţelor agrobiologice în U.R.S.S. (Lîsenko şi Mendel) [51]) sau cu revista catolică „Esprit", care îşi nega încercarea de amestec în articolul abatelui Boulier, *Biserica în Cehoslovacia* [52]). Aragon relevă denaturările cuprinse în aceste articole în intenţia de a se compromite ideea de comunism. La rubrica „Les revues", introdusă ulterior în revistă (1953), Paul Jamati, autorul ei, manifestă aceeaşi intransigenţă faţă de mistificările din presa burgheză. Polemica sa cu revista „Cahiers du Sud" din Marsilia se referă la articolul lui Jean Larnac, *Molière ou Moulière*, în care acesta dă o explicaţie cu totul neîntemeiată pseudonimului adoptat de marele clasic francez [53]). Aceleiaşi reviste i se impută elogiile aduse lui Paul Morand şi Fabre Luce, compromişi prin activitatea lor colaboraţionistă [54]).

Actualitatea se răsfrînge din plin în coloanele revistei şi în alte aspecte ale ei: literatură, dramaturgie, artă. Problemelor de acest gen le sînt destinate cronicile „Les livres nouveaux", „Theâtre", „Cinéma", „Arts", „Musique", „Disques", „Revue des revues". La acestea am putea adăuga şi acele preţioase „Notes de lecture", redactate de scriitori cu experienţă (P. Abraham, P. Gamarra, A. Kedros, P. Daix, Martine Monod, René Jouglet, iar mai recent François Kérel, Gabrielle Gras, Jean Baumier etc.). Cronicile literare conţin numeroase recenzii din literatura progresistă în general şi foarte adesea din acea realist-socialistă. Uneori ele se ocupă de cărţi burgheze faţă de care se ia atitudine critică (cartea Simonei de Beauvoir, „Les mandarins"

49) iul.-aug. 1957, p. 235.
50) febr. 1950, p. 138—141.
51) ian. 1950, p. 113, şi martie 1950, p. 112—141.
52) *Ibidem*, p. 110.
53) ian. 1953, p. 132.
54) aprilie 1953, p. 150. În numărul din aug.-sept. 1954, la rubrica „Les Spectacles", P. Abraham anunţă că nu poate scrie o cronică despre piesa „Comme les dieux" a lui Fabre Luce, întrucît refuză să asiste la reprezentarea operei unui colaboraţionist.

(Prix Goncourt)[55]) sau a lui Chang-Kai-chek, „Destin de la Chine") [56]. Este cazul să adăugăm că în fiecare număr se recomandă cel puțin una sau două cărți sovietice, precum și literatură clasică rusă tradusă în limba franceză.

La rubrica dramatică se discută critic teatrul lui Arthur Miller[57]), Jean Paul Sartre[58]) sau Brecht[59]). Ţinem să semnalăm interesul deosebit al revistei pentru creaţia marelui dramaturg german într-un moment cînd opera sa, prea puţin cunoscută în Franţa, era adesea contestată. Turneul întreprins de Berliner Ensemble la Paris în anul 1954 este salutat cu entuziasm, iar piesei „Mutter Courage" i se consacră o cronică elogioasă la rubrica „Les Spectacles" [60]). Străduindu-se să facă cunoscută publicului francez și străin concepţia dramatică originală a lui Bertholt Brecht, revista publică în martie 1955 articolul său „Revizuind primele mele piese" (p. 30—36), iar în iunie-iulie este recenzată cartea *Brecht* a lui G. Serreau (p. 266 — Notes de lecture). În numărul special „Théâtre" apare prologul piesei sale *Le cercle de craie caucasien*. În același an este publicată și piesa *La Mère*, adaptată după romanul *Mama* al lui Maxim Gorki[61]), împreună cu studiul lui R. Barthès, *Sur le cercle de craie caucasien*[62]). După moartea marelui scriitor, „Europe", în colaborare cu o serie de reviste din Republica Democrată Germană, îi consacră un număr special (ian.-febr. 1957), căutînd să reliefeze complexa personalitate a scriitorului, dramaturgului, regizorului, omului și luptătorului Bertholt Brecht. Prezenţa pe scenele franceze a unor autori ca A. Adamov[63]), E. Ionesco[64]), A. Camus[65]), Samuel Beckett[66]) impune de asemenea o discuţie critică și o lămurire ideologică a eventualilor spectatori. Piese ca *Gracchus Babeuf* a lui Henri Bassis[67]) sau *La Peur* a lui Georges Soria[68]) sînt apreciate foarte favorabil atît pentru mesajul cît și pentru tehnica lor. Foarte multe cronici sînt destinate formulei regizorale și actoricești a lui Jean Vilar, cu ocazia prezentării unor spectacole la Théâtre National

---

55) ianuarie-februarie 1955, p. 224—227 (Françoise d'Eaubonne, *Trois livres de femmes)*.

56) febr. 1950, p. 122—123 (Notes de lecture. Autorul Louis Saurel, încheie recenzia în felul următor: „În rezumat, această carte este foarte instructivă, căci ea permite să înţelegem prăbuşirea forţelor lui Chang-Kai-chek, victoria lui Mao-Tze-dun și creșterea Chinei Populare".

57) ian. 1955, p. 261—266 (Les Sorcières de Salem); iul.-aug. 1958, p. 267—269 (Vu du front).

58) febr. 1950, p. 43—53 (André Charmel, *Le théâtre de J. P. Sartre)* și nov.-dec. 1959, p. 272—274 (cronica se referă la piesa *Les séquestrés d'Altona* și este semnată de M. Zéraffa.

59) oct. 1954, p. 176—181 *(Mutter Courage)*; iunie 1957, p. 154—158 *(Grand'Peur et Misères du III-e Reich)*; iulie-aug. 1958, p. 266 *(La condamnation de Lucullus)*.

60) Vezi nota 59.

61) aug.-sept. 1955, p. 157—174.

62) Ibid., p. 210—212.

63) iunie 1953, p. 129—132 (Este vorba de piesa *La mort de Danton*, avînd ca interpret principal pe Jean Vilar).

64) mai-iunie 1959, p. 260—262 (M. Zéraffa discută piesa *Tueur sans gages)*.

65) martie 1950, p. 133—136 (Francis Crémieux despre piesa *Les Justes*).

66) iunie 1960, p. 124 *(La dernière bande)*.

67) mai 1954, p. 168—170.

68) Ibidem, p. 174—177 și nr. din nov. 1954, p. 164.

Populaire. Dacă în 1953 se manifestă încă unele rezerve, constatăm că în 1957 revista recunoaşte meritele incontestabile ale acestui om de teatru [69]).

Rubrica „Arta“ înregistrează de predilecţie expoziţiile străine, unde sînt valorificate tradiţiile folclorice ale popoarelor (1000 de ani de tradiţie Viking, Tapiserie şi ceramică romînească — iulie 1956, p. 153, Tradiţie şi artă populară poloneză, Costume persane vechi, Comorile de artă ale Indiei), dar şi expoziţiile unor artişti progresişti ca Fernand Léger sau André Fougeron [70]).

Discuţia unor filme ca *La traversée de Paris* al lui Claude Autant Lara, *La Grand'Rue* (Bardem) [71]), *Un condamné à mort s'est échappé* (Bresson) [72]), *Destinee humaine* [73]) (Bondarciuk), sau *Normandie-Niemen* [74]) subliniază încă o dată nu numai unitatea tematică a revistei, ci şi atenţia acordată incontestabilei valori sociale a celei mai tinere dintre arte. Adăugăm că cronica cinematografică este semnată de oameni competenţi ca Georges Sadoul (astăzi la „Lettres françaises“), Janine Bouissounnouse ş.a.

Cronica „Revue des revues“ selecţionează articole din numerele cele mai recente ale unor publicaţii burgheze şi bineînţeles din revistele progresiste („La Nouvelle critique“, „Les Lettres françaises“, „Littérature soviétique“, „Horizons“, „Peuples amis“ etc.). Ceea ce trebuie relevat este faptul că revista acordă atenţie unor publicaţii de provincie, adeseori nu îndeajuns apreciate de periodicele parisiene ca „Action poétique“ din Marsilia, „Parler“ de la Grenoble, sau „Le pont de l'Epée“ din Dijon [75]).

In unitatea tematică a revistei şi în sfera actualităţii se integrează de asemenea factorul muzical, alcătuit din cele două rubrici: „La Musique“ şi „Les Disques“. Iată ce se spune în acest sens în numărul din iunie-iulie 1954, cînd se elogiază concertul pianistului sovietic Emile Guillels: „Constatăm că cea mai satisfăcătoare este dezvoltarea schimburilor culturale pe plan muzical“ [75 a]). Într-adevăr, alături de muzica lui Haendel, Bach, Mozart, Berlioz etc., această cronică comentează amplu şi în repetate rînduri creaţia marilor compozitori sovietici Şostakovici, Prokofiev, Haciaturian [76]). În numărul din ian.-febr. 1955 se spune: „Publicul se preocupă din ce în ce mai mult ca să cunoască realizările muzicii în ţările de est, în special în

69) Vezi cronicile dramatice ale pieselor *Ce fou de Platanov* de Cehov şi *Don Carlos* de Schiller, jucate la T.N.P. în interpretarea lui Jean Vilar (martie-aprilie 1957, p. 232—236). Recomandăm şi cartea *Jean Vilar* de Catherine Valogne, recenzată de revistă în nr. ian.-febr. 1955, p. 259).

70) aug.-sept. 1956, p. 224—226 şi iulie-aug. 1960, p. 290 (pentru F. Léger); iunie 1960, p. 131 (pentru Fougeron, la galeria Montmorency).

71) ian.-febr. 1957, p. 263—265.

72) Ibidem, p. 265—266.

73) oct. 1959, p. 208—219.

74) apr.-mai, 1960, p. 262—264.

75) p. 279. Gaëtan Picon afirmă restrictiv că singura revistă provincială care contează în viaţa intelectuală a ţării este „Cahiers du Sud“ din Marsilia (*Panorama de la Nouvelle lit. fr.*, p. 292).

75 a) p. 279.

76) Citām dintre numeroasele exemple ce s-ar putea da în acest sens cronica muzicală din nov.-dec. 1960, p. 288—290.

U.R.S.S." [77]). În continuare este reliefată virtuozitatea marilor interpreți sovietici (cei doi violoniști David și Igor Oistrach, pianistul S. Richter, cîntărețul Ivan Petrov etc.). Este demn de reținut faptul că, pe lîngă muzica simfonică, revista acordă o deosebită atenție muzicii folclorice [78]), în special aceleia, în genere puțin cunoscute, a unor popoare mai depărtate [79]). Specificul național al acestor producții populare este explicat de L. Durey, autorul rubricii „Les Disques".

O altă trăsătură caracteristică a revistei în acest ultim deceniu este interesul deosebit acordat vieții și literaturii din țările socialiste. Campania de calomnii lansate de presa reacționară franceză și străină determină revista „Europe" să ia atitudine pentru restabilirea adevărului. Ea începe să publice o serie de articole și reportaje cu scopul de a dezvălui adevărul și de a populariza uriașele realizări ale acestor țări. Încă din perioada 1946—1950, la rubrica „La vie à l'étranger" se fixează aspecte din unele state socialiste (U.R.S.S., Polonia, Cehoslovacia). Din 1949 acțiunea aceasta devine mai sistematică și mai multilaterală. Se publică articole și reportaje destinate să scoată în lumină viața nouă a acestor țări, după cum la rubrica „Notes de lecture" se recomandă material informativ, în special cu privire la U.R.S.S., ținta principală a atacurilor lumii burgheze [80]).

În coloanele revistei se publică opere ca *Terres défrichées* [81]) a lui Șolohov, *La pipe du communard* [82]) de Ilya Ehrenburg, precum și numeroase fragmente din opera marilor scriitori Cehov și Gorki, care se bucură de o trecere deosebită în fața cititorilor. Pe parcursul întregii perioade de care ne ocupăm (1950-1960), revista s-a ocupat de asemenea de creația lor dramatică și a semnalat cărțile traduse în limba franceză [83]). Prin recenzii sau note sînt popularizate operele unor scriitori ca A. Fadeev, B. Polevoi, C. Fedin, Vera Panova, V. Oparin, V. Oblucev, Galina Nikolaeva [84]). Pre-

77) p. 277.

78) mai-iunie 1959, p. 271 (melodii populare din Persia, Armenia, Venezuela, Turcia); oct. 1959, p. 212 (cîntece populare maghiare și grecești), etc.

79) nov.-dec. 1960, p. 290 (cîntece și dansuri din Indonezia, Java, Borneo, Sumatra, muzică din Coreea).

80) G. Soria, *Comment vivent les Russes* (febr. 1950, p. 121, „Notes de lecture"); René Jouglet, *Des Moscovites et de la sécurité* (ian.-febr., 1956, p. 129—140); Jean Rogissart, *De Paris à Samarkande* (ian.-febr. 1956, p. 201—202); Jean Cathala, *La saison des lettres en U.R.S.S.* (apr. 1956, p. 171—175); Jean Cathala, *Lettre de Moscou* (iul. 1956, p. 157); J. Cathala, *Lettre de Moscou* (mart-apr. 1957, p. 223—232); Eliane Jacquet, *4 saisons en U.R.S.S.* (mai-iun. 1959, p. 283) etc.

81) martie 1956, p. 10—55 (număr Șolohov). În febr. 1950, p. 118, revista publică recenzia cărții *Sur le Don paisible*, iar în oct.-nov. 1957, nuvela *Destinée humaine* (p. 152—188).

82) oct.-nov. 1957, p. 68—78.

83) Cehov, *Trois Contes* (aug.-sept. 1954, p. 4—12 — număr special Cehov), *La Cerisaie* (cronică dramatică), nov. 1954, p. 174—177; *La Cigale* (nuvelă), apr. 1956, p. 110—131; *Contes de 1886* (recenzie) martie 1956, p. 131; *Ce fou de Platanov* (cronică dramatică), martie-aprilie 1957, p. 232; *Oeuvres de 1886* (recenzie), iulie-aug. 1957, p. 216; *Lumière* (nuvelă, ian. 1960, p. 35—66). *La Cerisaie* (cronică dramatică) nov.-dec. 1960, p. 281 (piesa a fost reluată) etc.

Gorki, *Klim Samguine (recenzie)* ian. 1950, p. 104; *La jeune fille et la mort* (sept. 1950, p. 1—7); *Thomas Gordeiev* (recenzie, martie 1950, p. 112); *La Maison Artamanov* (recenzie), iunie-iulie, 1955, p. 257—259; *Contes et Nouvelles* (recenzie), martie

zența unor colaboratori poloni, sovietici, cehi, unguri[85]), alături de alți scriitori străini, aduce în revistă mesajul de pace și prietenie al popoarelor lor. Începînd cu anul 1957, revista își propune să ofere un tablou mai complet al acestor literaturi și inițiază o serie de numere speciale, unde se reliefează în special cultura nouă, socialistă[86]). Chinei i se consacrase încă din 1955 un număr special cuprinzînd tablouri variate și semnificative d'n viața „celui mai tînăr și celui mai bătrîn stat din lume"[87]). În aprilie 1953 revista publicase de asemenea articole consacrate noii republici (Dr. André Migot, *Une excursion en Chine rouge*, Claude Roy, *Pages d'un journal de Chine)*; pagini din literatura ei au apărut în numeroase rînduri. Printre altele revista s-a ocupat și de volumul de poezii al marelui om politic și poet Mao-Tze-dun[88]). Trebuie să adăugăm că această preocupare de a face cunoscute realizările țărilor socialiste a existat și la alte publicații progresiste. Astfel „Les Lettres françaises" publicaseră în 1953 două numere speciale, unul consacrat literaturii, artei și științei sovietice, altul literaturii chineze, dar materialul oferit aici fiind mai redus, imaginea de ansamblu rămîne incompletă. Din acest punct de vedere putem afirma că revista „Europe" lucrează mai organizat și folosind metode de investigație directă (colaboratori și documente din țările respective, impresii culese la fața locului) obține rezultate mai convingătoare.

Socotim că trebuie subliniată în chip deosebit inițiativa revistei de a se ocupa și de literaturi mai tinere sau mai puțin cunoscute, nu însă lipsite de opere valoroase. Ne referim la literatura mexicană (nov.-dec. 1959), finlandeză (ian. 1959) — literatura armeană va constitui obiectul unui studiu special în febr.-martie 1961 — sau la literaturi mai mici, cu caracter regional, dar cu un specific bine conturat, ca acea catalană (martie 1958) sau galiciană (aprilie 1958). În această preocupare se includ și numerele speciale destinate poetului provensal Mistral (aprilie 1959) și romancierului perigordin Eugène le Roy (mai 1957), autorul celebrului *Jacquou le Croquant*. Dacă adăugam la acestea numărul special Șalom Alechem (sept. 1959), studiul lui Charles Dobzynski, *Sur la littérature yiddisch*[89]), însoțit de fragmente din opera a doi scriitori reprezentativi (Dora Teitelboim. *Poè-*

1956, p. 131; *Les Bas-Fonds* (recenzie), mai 1957, p. 149—151; *Les petits bourgeois* (cronică dramatică). nov.-dec. 1957, p. 272—275: *Notes et souvenirs* (recenzie). mai-iunie. 1959, p. 276: *Une vie inutile* (roman, ian. 1960, p. 178—198). Publicarea acestui roman continuă pînă în nr. din noiembrie-decembrie. 1961. În febr.-martie 1960, revista a scos numărul special Gorki.

84) aprilie-mai. p. 244—247 (L'ingénieur Bakhirev).

85) Prof. I. Anisimov, A. Ivașcenko, A. Fedorov, V. S. Liublinski. N. Cernievici, I. Ehrenburg (U.R.S.S.); Boy-Zelenski, Andrzey Stawar, Irène Krzywicka (Polonia); Tibor Denes, Istvan Szelenyi (Ungaria); Vladislav Vancura, poetul Vitezlov Nezval (Cehoslovacia).

86) Littératures soviétiques (1957, oct.-nov.): Littérature tchèque et slovaque (1958, iulie-aug.): Littérature roumaine (1959, iulie-aug.); Littérature polonaise (1960, iulie-aug.).

87) Vezi articolul lui Jean Chesneux, în nr. din aug.-sep. 1955, p. 3 (număr special „La Chine").

88) oct.-nov. 1958 (*Dix-huit poèmes*. Notes de lecture, p. 261—265). În iunie 1919 revista a publicat poemul *La Neige* (p. 1).

89) sept. 1957, p. 68—71.

mes[90]) și E. Kaganowski, *Rachké* și *L'Angoisse*[91]) constatăm că vechiul deziderat de a face din literatură o punte între popoare, un limbaj comun peste deosebirile naționale, este urmărit cu perseverență[92]).

Într-o țară în care spațiul de publicat este aproape inaccesibil tinerilor, prevalînd interesele bănești și relațiile de tot felul, trebuie salutată o altă inițiativă a revistei și anume aceea de a promova talente ale noii generații. „Pentru a ajuta tinerii scriitori — prozatori, poeți, dramaturgi, eseiști — să ia conștiință de ei înșiși și de talentul lor, se vor rezerva în fiecare număr cîteva pagini unor autori ale căror nume nu le cunoaște nimeni" [93]). În coloanele acestei reviste s-au afirmat într-adevăr scriitori și poeți ca Luc Menay, Janine Bouissounnouse, Gabrielle Gras, Gillette Ziegler, Charles Dobzynski, Francois Kérel, Oliven Sten, Kanie Anoma, René Depestre etc. Cele *Șase poeme pentru pace* (dec.. 1950) aparțineau de asemenea unor tineri poeți aproape necunoscuți[94]). Numărul special „Jeune poésie française" (martie 1958) întrunea toate forțele tinere ale revistei[95]). El se deschidea omagial și sugestiv cu evocarea talentatului poet Jacques Laurent, mort la 26 de ani în lagărul de la Buchenwald. Sectorul dramaturgiei originale nu este neglijat de revistă. Începînd cu anul 1951 se inițiază publicarea unor piese într-un act destinate echipelor de amatori. Majoritatea acestor producții aparține unor autori tineri. În această perioadă Louis Daquin, cunoscutul regizor de astăzi, își publică piesa *Le onzième coup*[96]). În numărul special „Théâtre", alături de opere ale unor scriitori consacrați, ca M. Gorki *(Le Vieux)*, A. Maltz*(La Répétition)*, I. L. Caragiale *(M. Leonida aux prises avec la réaction)*. B. Brecht *(Le Cercle de craie caucasien)* sînt publicate o serie de piese aparținînd unor tineri autori dramatici[97]).

---

90) *Ibidem*, p. 72—75.
91) *Ibidem*, p. 76—79 și 79—82.
92) Țara noastră, marii ei scriitori, viața nouă a poporului interesează de asemenea revista, care, în afara numărul special menționat, i-a consacrat reportaje, recenzii, studii de literatură comparată, solicitînd de multe ori colaboratori romîni. Cităm, în ordine cronologică, o serie de exemple în acest sens: M. Manesco, *M. Eminesco* (oct. 1950, p. 51—59); Théodosia Graur, *Préface à une édition roumaine de l'Argent* (nov.-dec. 1952, p. 187—200); P. Gamarra, *Images roumaines* (ian. 1953, p. 110—116); J. Fréville, *N. Balcesco* (april 1953, p. 114—122); Joseph Ducroux, *La culture française dans la Roumanie nouvelle* (recenzie, mai 1954, p. 160); I. Vitner, *Dix ans de littérature nouvelle* (oct. 1954, p. 152—162); Gh. Dinu, *Barbusse en Roumanie* (nov.-dec. 1955, p. 77—82); Albert Margul Sperber, *Schiller en Roumanie* (oct. 1955, p. 106—111); recenziile cărților *Mitrea Cocor* și *Nicoară Fer à cheval* de Sadoveanu, în nr. din aug.-sept. 1955, p. 180—181; P. Gamarra, *La Rose des Karpathes* (Notes de lecture, ibid., p. 230); Fr. Jourdain, *D'un haïdouk* (este vorba de Panait Istrati) ian. 1956, p. 113—128: I. Frunzetti, *Cervantes en Roumanie* (ibid., p. 50—53): René Jouglet, *Bucarest* (nov.-dec. 1956, p. 202—205); Regis Bergeron, *Anghel Ion* (iunie 1957, p. 91—101); G. Tabouis, *Retour en Roumanie* (iul.-aug. 1959, p. 11—12).
93) ian. 1953, p. 3.
94) Denise Jallois, Juliette Darle, Alain Guenin, P. Voidier, René Depestre.
95) Jean Pierre Athal, Charles Dobzynski, François Kérel, Jean Malrieux, Jean Péral, Pierre Philibert, Jacques Roubaux, Jean-Marie Sourgens, Oliven Sten.
96) mai 1953, p. 88—100.
97) G. Saunier, *Le nez* (Bouffonnerie et ballet en trois tableaux sur une idée de Gogol); P. Gamarra, *Bonheur and Co* (Farce en un acte); Cath. Falbert, *La jeunesse en boutons* (trois actes); J. Gaucheron, *La fleur d'acier* (Prologue d'un livret d'opéra d'après la nouvelle d'André Stil) — „Europe", iulie-august 1955.

Printre cauzele care au contribuit la continua ridicare a calităţii revistei, la succesul ei, socotim că trebuie menţionată apropiata legătură, am spune chiar colaborare, pe care revista, prin directorul ei, Pierre Abraham, o întreţine cu cititorii (acest lucru nu apare în anii precedenţi lui 1960). Fără a avea o rubrică specială, un fel de poştă a redacţiei, prin numeroasele note, prefeţe, dări de seamă periodice, ea păstrează un contact strîns cu aceştia. Se adoptă totdeauna un ton simplu, apropiat şi sincer, fie că este vorba de abonamente, număr de pagini, sau de aspecte privind conţinutul revistei. Nimic oficial sau rigid, ci relaţii camaradereşti la un drum cu interese comune. În articolul intitulat *À nos abonnés, à nos lecteurs* [98]), revista dă publicităţii nemulţumirile şi sugestiile acestora. I se reproşează astfel alăturarea în acelaşi număr a doi scriitori diferiţi (Barbusse-Whitman; Mickiewicz-Schiller). Însuşindu-şi critica, revista evită în viitor acest procedeu. Unii protestează împotriva caracterului comemorativ al multor numere, alţii le doresc exclusiv astfel. Se adoptă linia mijlocie, reducîndu-se partea comemorativă la 40—50 de pagini, ca pentru Eugène Le Roy, Flaubert, Gérard de Nerval. În sfîrşit se constată o adevărată insurecţie împotriva romanului, vinovat de acel interminabil „va urma“. Revista îşi ia angajamentul să publice doar romane scurte şi să sporească numărul nuvelelor, acordînd atenţia necesară calităţii lor. Începînd cu 1953, conform dorinţei cititorilor de a fi ţinuţi la curent cu cărţile noi, piesele de teatru, filmele, discurile şi expoziţiile, se introduc rubrici pentru sectoarele respective, după cum am arătat anterior. Toate acestea contribuie la prosperitatea materială a revistei, condiţie vitală într-un regim capitalist, mai ales cînd e vorba de o publicaţie progresistă, fără subvenţii politice sau comerciale. Chiar la sfîrşitul anului 1950 se anunţă că numărul abonamentelor a sporit la dublu. În 1956 se comunică că „progresia vînzărilor este continuă şi în special de cînd am început să publicăm numerele noastre speciale“ După expunerea statistică a situaţiei lor, se conchide: „Ceea ce vrea să arate că numerele noastre speciale nu se „demodează“ [99]).

Într-adevăr, aceste numere, cu tot caracterul lor inegal, reprezintă un progres în felul de prezentare a materialului revistei. Comemorative sau speciale [100]) (acestea din urmă într-o măsură mai mare), ele apar ca unităţi tematice ce constituie „bune instrumente de lucru şi de referinţe atît pentru cititorul care vrea să se informeze, cît şi pentru studentul, cercetătorul sau specialistul dornic de a se documenta solid“ [101]). Pe cînd înainte astfel de numere constituiau un eveniment, din anul 1950 ele devin tot mai numeroase, ajungînd ca din 1955 revista să apară aproape exclusiv în această formă. Cînd sînt abordaţi scriitori fracezi sau străini, ca material consultativ predomină studiile de critică şi istorie literară, precum şi cele de literatură comparată. Socotind că cititorul posedă sau îşi poate procura cu uşurinţă informaţii obişnuite, redacţia consideră mai util să ofere studii de reconsiderare, aspecte noi

98) iulie-august 1958, p. 231—237.
99) noiembrie-decembrie, p. 4.
100) Prin număr special se înţelege numărul dublu.
101) noiembrie-decembrie 1956, p. 5.

ale personalității respective (spre ex. *Voltaire en 1959. Dostoïevsky aujourd'hui, George Sand, la censure et la police, Balzac et les jeunes, Balzac et les juifs, Jules Verne et le cinéma, Heine. poète anti-nazi* etc. [102]). Studiile de literatură comparată [103]), reduse cîteodată la simple enumerări statistice și bibliografice, ocupă un loc de seamă în revistă, reprezentînd puntea de legătură între diferitele culturi naționale, în spiritul acelei solidarități a popoarelor, promovate consecvent de revistă. În cele mai multe cazuri se reproduc texte din opera scriitorului respectiv doar atunci cînd ele sînt inedite. În numerele „Cehov", „Romain Rolland". „Dostoievski", „Brecht", „J. R. Bloch", „Tolstoi", „G. Sand" etc. apare astfel de material. O discuție asupra valorii științifice și ideologice a articolelor și studiilor publicate în revistă ar putea constitui desigur obiectul unui studiu interesant și folositor. Întrucît lucrarea de față nu se ocupă de această problemă, ne mărginim să indicăm în notă o parte din colaboratorii principali ai revistei, francezi și străini, pentru a înțelege garanțiile ce sînt oferite și din acest punct de vedere [104]). Printre numele citate se află și acel al lui Marcel Cohen. Trebuie să arătăm că el a reprezentat sectorul lingvistic la revistă, publicînd studii în spirit marxist, dintre care desprindem: *Réflexions sur la partie de volant orthographique* (mai 1953, p. 30—39), *Grammaire d'écrivains après 1940* (ian. 1954, p. 94—111), *Conscience de langue* (mai 1954, p. 105—121), *La langue de Barbusse* (nov.-dec. 1955, p. 64—73), etc. După 1955 acest sector este neglijat în favoarea cronicilor de actualitate.

O calitate demnă de subliniat a acestor numere speciale o constituie și materialul ilustrativ, în general bogat și interesant. Redacția revistei nu precupețește nici un efort în această privință. apelînd — dacă este cazul — la arhive străine (ca pentru numerele Dostoievski, B. Brecht, Tolstoi etc.). Reproduceri după manuscrise, scrisori, ediții de opere, afișe, sau după tablouri și sculpturi celebre [105]) vin să completeze tema abordată și în același timp să facă prezentarea mai atrăgătoare. Atît numerele destinate literaturilor străine [106]), cît mai ales cele consacrate unor personalități proeminente ca R. Rolland, J. R. Bloch, Voltaire, Tolstoi etc. conțin planșe numeroase și semnificative. Numărul B. Brecht conține nu mai puțin de 120 de ilustrații.

102) Vezi numerele speciale respective (aceeași indicație pentru studiile de literatură comparată).

103) Se pot cita exemple ca: *De Tchékhov à Pirandello* (Marie-Anne Comnène); *Tolstoï et les écrivains français* (Sophie Laffitte); *Voltaire et la Russie* (Vlad. Brett); *Shakespeare, Brecht et l'histoire* (M. Zéraffa); *Heine et Andersen* (P. Paraf) etc.

104) P. Abraham, E. Tersen, René Jouglet, P. Gamarra, L. Aragon, Elsa Triolet, Antoine Adam, Renaud de Jouvenel, Vercors, Francis Jourdain, Guillevic, Jacques Madaule, Hubert Juin, Pierre Daix, Marcel Cohen, Jacques Gaucheron, precum și Pablo Neruda, Jorge Amado, Andersen Nexö, Nazim Hikmet, Johannes Becher, Arnold Zweig, etc.

105) Coperta numărului special „Voltaire" reproduce cunoscuta sculptură a lui Houdon, iar în interior se află o caricatură de Daumier. Tabloul lui Frans Masereel apare pe coperta numărului „R. Rolland", după cum pe aceea a nr. „Gérard de Nerval" este înfățișat portretul în creion al acestuia executat de Nadar. George Sand este prezentată într-o serie de portrete (al lui Tony Faivre, Calamette și Thomas Couture), iar abatele Grégoire în celebrul bust în marmură al lui David d'Angers.

106) În numărul consacrat țării noastre se găsesc astfel 34 de ilustrații, contribuind la punerea în relief a specificului geografic și național.

Trebuie să arătăm de asemenea că problemele de învățămînt de toate gradele au preocupat permanent revista. Ele s-au pus cu acuitatae în perioada 1946—1950, au continuat să rămînă o preocupare și în anii următori [107]), căpătînd o amploare deosebită între 1959—1960, cînd revista scoate cele două numere speciale „Pour l'école laïque" și „L'Instituteur".

Fără a fi o publicație marxistă [108]), ca de pildă „Cahiers du communisme" sau „La Nouvelle Critique", „Europe" reprezintă indiscutabil o forță considerabilă în lupta pentru triumful ideilor înaintate ale timpului nostru. Atitudinea curajoasă și sinceră în problemele politice și sociale, promovarea unei literaturi în slujba umanității, legătura strînsă cu Uniunea Sovietică și cu celelalte țări socialiste fac din ea o prietenă de încredere în lupta comună pentru făurirea unei lumi noi și puternice [109]).

ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ ЖУРНАЛА „EUROPE" МЕЖДУ 1950 И 1960 гг

Краткое содержание

Передовой журнал „Europe", основанный в 1923 г. группой молодых писателей во главе с Р. Ролланом, вел последовательную борьбу с декадентским течениием в литературе и открыто выступал против шовинизма и фашизма моррасовской группы. Просуществовав до второй мировой войны— журнал не издавался в период оккупации — он возобновил свою деятельность I-го января 1946 г.

1950—1960 годы представляют особый интерес в жизни журнала. В постановке и освещении ряда проблем выявляются с предельной четкостью его ориентация на передовые идеалые нашей эпохи.

На основе исследованных материалов, автор настоящей работы пытается установить характерные черты журнала „Europe" в этот период :

---

107) In revistă s-au publicat, după 1950, articole ca: *L'enseignement en Russie Soviétique* de R. Seclet-Riou (martie 1951, p. 109—119); *La grande misère de notre enseignement* de Suzanne Roubekine (oct. 1954, p. 127—141); *Problèmes scolaires* de Marc Soriano (martie 1955, p. 81—82): *L'organisation de l'école et la culture* (ibidem, p. 83—101); *Français élémentaire? Non* de Gaston Roger (ian.-febr. 1956, p. 186—187); recenzia cărții *Les Maternelles* de Ida Berger (oct. 1959, p. 220—221) etc.

108) La revistă au existat unele preocupări în această privință, în special prin semnalarea și prezentarea unor cărți ale clasicilor marxism-leninismului la „Notes de lecture" sau la rubrica „Chroniques". Cităm spre exemplu: Marx-Engels, *Sur la littérature et l'art* (textes choisis précédés d'une introduction de M. Thorez et d'une étude de Jean Fréville) — ian.-febr. 1955, p. 213—217: Engels, *L'origine de la famille, de la propriété et de l'État* (apr.-mai 1955, p. 222): *Souvenirs sur Lénine* (aug.-sept. 1956, p. 231—232); *Lénine et les problèmes de la littérature* (ibidem), articolul lui Walter Victor, *Heine et Marx à Paris* (mai-iunie 1956, p. 72—77) sau recenziile cărților *La liberté* de Roger Garaudy (ian.-febr. 1956, p. 198—200). *La Différence* a lui Lucien Sève (operă de introducere în studiul cărții *Materialism și empiriocriticism*), nov.-dec. 1960, p. 303 etc.

109) Istoricul literar burghez Gaëtan Picon o asimilează cu revistele citate atunci cînd precizează: „Europe" și „La Pensée", reviste raționaliste cu caracter internațional, sînt organele aripii comuniste" (*Panorama de la nouvelle littérature française*, Paris, N.R.F., 1960, p. 292).

1) следует отметить, во-первых, что журнал ведет все более и более активную борьбу против милитаризма и колониализма, во имя передовых идеалов, во имя свободы и мира; 2) в центре внимания находится современность и её отражение в искусстве; 3) особое внимание уделяется странам социализма, которым журнал посвящает репортажи, хроники и специальные номера; 4) на страницах журнала появляются часто произведения молодых писателей; 5) журнал поддерживает непрерывную связь с читателями, считаясь с их предложениями; 6) публикуемые материалы группируются по проблемам, тематически, как в юбилейных так и в специальных номерах.

Принимая смело и активно участие в общественно-политической жизни, печатая лучшие произведения передовых писателей, „Europe“ является одним из наиболее ценных литературных журналов, одним из активных факторов в борьбе за мир и за прогресс.

LA REVUE „EUROPE“ ENTRE 1950 ET 1960

Résumé

En 1923 Romain Rolland et un groupe de jeunes écrivains ont fondé la revue à caractère international „Europe“, dont l'animateur a été J. R. Bloch. Dès son début la revue s'est efforcée de paralyser l'influence des courants décadents, de même que celle du chauvinisme propagé par Ch. Maurras.

Ses campagnes antifascistes l'obligent à interrompre son activité pendant l'occupation nazie. Elle reparaîtra en 1946.

La période 1950—1960 présente une importance particulière à cause des problèmes posés par la revue et de son orientation de plus en plus ferme vers les grands idéals de notre époque.

Le présent travail se propose de détacher une série de traits caractéristiques à la publication progressiste „Europe“ pendant cet intervalle. On pourrait les résumer ainsi: 1) le renforcement du caractère militant de la revue par les thèmes abordés, de même que par l'insertion des notes spéciales à caractère politique; 2) l'importance accordée aux problèmes de l'actualité dans tous les domaines de la vie culturelle; 3) l'intérêt toujours croissant pour les pays socialistes, auxquels on consacre des reportages, des chroniques ou des numéros spéciaux; 4) la mise en valeur du talent des jeunes écrivains par la publication de leurs oeuvres; 5) une meilleure répartition du matériel publié (numéros commémoratifs et numéros spéciaux); l'atention accordée aux suggestions des lecteurs.

Par la qualité du contenu, de même que par son attitude courageuse et combative dans tous les problèmes de la vie sociale et politique, la revue „Europe“ est à la fois une importante publication littéraire et un facteur actif dans la lutte pour la paix et le progrès de l'humanité.